

ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО ЯК СУЧАСНИЙ ТРЕНД

ELECTRONIC JUDICIALITY AS A MODERN TREND

Кравцов С.О., к.ю.н.,
доцент кафедри цивільного процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Правник С.О., студентка III курсу

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мошура Л.В., студентка III курсу

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена окремим питанням трансформації механізму реалізації судової влади в умовах цифрового суспільства в цивільному процесі. Зараз можемо спостерігати певні елементи діджиталізації суспільних процесів, що змінюють соціальний простір і, зокрема, механізми здійснення судочинства. У процесі розвитку суспільства з'явилися певні чинники, які привели до зростання ролі інформації, а отже, до чіткішого виділення інформаційної функції у сфері юриспруденції. Розвиток суспільства та науки вимагає впровадження нових технологій в систему судоустрою України. Все більше й більше послуг для громадян переходить в електронний формат. Реформування судової системи спрямоване на забезпечення більш комфортної та зручної взаємодії із судами. Необхідність застосування в судочинстві інформаційних технологій обумовлена глобальною інформатизацією сучасного суспільства, розвитком нових форм взаємодії цивільній сфері з використанням електронних засобів комунікацій: світової глобальної мережі Інтернет, мобільних і супутникових систем зв'язку тощо. «Електронне правосуддя» передбачає використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі реалізації процесуального законодавства. Новели судочинства спрямовані на розширення доступності правосуддя в умовах територіальних особливостей Української держави, а нині й через масове поширення COVID-19, прискорення і оптимізації процесу, підвищення його якості та ефективності, досягнення прозорості та відкритості судової системи. Разом з тим використання інформаційних технологій при здійсненні правосуддя залишає невирішеними окремі питання стосовно електронних доказів, електронного суду. Перевагами діджиталізації правосуддя є зниження тимчасових і грошових витрат сторін по доставленню документів до суду, щоб уникнути пропуску строку позовної давності шляхом відправки повідомлення буквально в останню хвилину терміну, підвищення зручності і швидкості обробки позовних заяв, реєстрації їх в канцелярії суду, розв'язання численних питань судової статистики.

Ключові слова: електронні докази, цифровий підпис, електронне судочинство, цивільний процес, електронний суд, пандемія COVID-19.

The article is devoted to separate questions of transformation of the mechanism of realization of judicial power in the conditions of a digital society in civil process. Now we can observe certain elements of digitalization of social processes that change the social space and, in particular, the mechanisms of justice. In the process of development of society, certain factors have emerged that have led to an increase in the role of information, and hence to a clearer separation of the information function in the field of jurisprudence. The development of society and science requires the introduction of new technologies in the judicial system of Ukraine. More and more services for citizens are moving to electronic format. Judicial reform is aimed at ensuring more comfortable and convenient interaction with the courts. The need for the use of information technology in the judiciary is due to the global informatization of modern society, the development of new forms of interaction in the civil sphere with the use of electronic means of communication: the global Internet, mobile and satellite communication systems and more. "Electronic justice" involves the use of information and communication technologies in the implementation of procedural law. The novelties of the judiciary are aimed at expanding the availability of justice in the territorial features of the Ukrainian state, and now through the widespread use of COVID-19, accelerating and optimizing the process, improving its quality and efficiency, achieving transparency and openness of the judiciary. However, the use of information technology in the administration of justice leaves unresolved certain issues regarding electronic evidence, e-court. The advantages of digitalization of justice are reduction of time and money costs of the parties to deliver documents to the court to avoid missing the statute of limitations by sending a notice at the last minute, increasing the convenience and speed of processing claims, registering them in the court office, resolving numerous issues, judicial statistics.

Key words: electronic evidence, digital signature, electronic litigation, civil proceedings, electronic court, COVID-19 pandemic.

Постановка проблеми. Проблематика електронного правосуддя за останні роки активізувалась у зв'язку з проведенням судової реформи й інтенсивністю процесів впровадження електронного правосуддя в судову практику. Однак дане питання характеризується своєрідною проблемністю. Нині спостерігається необхідність в комплексному науковому дослідженні інформаційних процесів, які відбуваються у цивільному судочинстві, їх методологічних і правових основ.

Аналіз останніх досліджень. Питанням діджиталізації судочинства як окремого напрямку електронного урядування останнім часом приділяють увагу все більше вітчизняних дослідників. Серед них А. Ю. Каламайко, С. Ю. Обрусна, І. В. Иванова, В. С. Чубань, О. Угриновська, А. Л. Паскар, О. О. Присяжнюк, М. Б. Кравчик та інші. Вивчення використання новітніх досягнень електронних технологій в контексті електронного судочинства присвя-

чене в основному певним аспектам даного питання. Тобто наразі відсутній комплексний підхід до впровадження електронно-інформаційних технологій у діяльність суду, що зумовлює неповноту вирішення проблеми такого впровадження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є отримання комплексних розуміння особливостей питання електронного правосуддя, впровадження якого оптимізує порядок здійснення судочинства в цивільному процесі. Також акцентуємо увагу на формулюванні понять електронних доказів та електронного суду в цивільному процесі, зокрема на їх характерних рисах. До того ж варто проаналізувати правові основи реалізації електронного правосуддя в судах при вирішенні цивільних справ.

Виклад основного матеріалу. З кожним роком все більше уваги акцентується на концепції «Держави в смартфоні». Вона включає в себе чимало різноманітних аспек-

тів, серед яких особливе значення має електронне судочинство. Сучасне життя важко уявити без прогресу, тобто прагнення до максимального удосконалення. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, сучасні способи фіксації та передачі інформації зачіпають всі сфери людської діяльності, впливаючи також на доказову базу в цивільному процесі. З'являється чимало різновидів цифрових, а також електронних носіїв, які відрізняються від звичних для нас паперових. Правосуддя і судочинство як сили, що забезпечують захист прав і свобод людини і громадянина, зобов'язані йти в ногу з часом, а тому не є винятками. Необхідно відзначити, що в даний момент вже у великій кількості судів, як в Україні, так і за кордоном активно використовуються такі елементи електронного правосуддя, як СМС-інформування учасників процесу, відео-конференц-зв'язок, електронна подача документів, мобільний комплекс захисту свідків.

Особливе місце в процесуальному праві завжди відводилося інституту судових доказів у зв'язку з тим, що доказування є основним правовим інструментом в доведенні своєї позиції учасниками судового процесу. В умовах цифровізації суспільства і всіх процесів, що протікають в ньому, особливо актуальним стає застосування в цивільних справах електронних доказів. Даний вид доказів використовується не так давно, проте вже зараз має певні проблеми при їх застосуванні.

В українському законодавстві з 2017 року нововведення запроваджено насамперед аби поліпшити процес доказування у вітчизняних судах. Згідно із ч. 1 ст. 100 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) електронним джерелом є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, які мають значення для справи [1]. Приміром, електронними доказами можуть бути веб-сайти, повідомлення у Facebook, голосові повідомлення в Telegram, фотографії в Instagram. На нашу думку, закріплення електронних доказів як допустимих засобів доказування є однозначно прогресивним кроком.

Перш за все, правова природа електронних доказів має характерні особливості, що насамперед відрізняє їх від письмового або будь-якого іншого доказу. Приміром, А. Каламайко виокремлює такі ознаки електронних доказів: «1) неможливість безпосереднього сприйняття інформації, що обумовлює необхідність використання технічних та програмних засобів для одержання відомостей; 2) наявність технічного носія інформації, який може бути використаний багаторазово; 3) специфічний процес створення та зберігання інформації, який надає можливість легко змінювати носій без втрати змісту і навпаки, надає можливість внесення змін до змісту без залишення слідів на носіїв; 4) відсутність поняття «оригіналу» електронних засобів доказування в силу повної ідентичності електронних копій; 5) наявність специфічних «реквізитів», так званих метаданих – інформації технічного характеру, яка закодована всередині файлів» [2; с. 50].

На практиці виникають проблеми, пов'язані із тим як суди сприймають та оцінюють електронні докази. Так, у постанові Верховного Суду у справі № 923/566/19 від 17 березня 2020 р., яка переглядалася Верховним Судом, господарські суди прийняли у якості належних та допустимих доказів скріншоти листування електронною поштою [3]. Звідси, вищевказане прямо вказує на те, що суди починають все частіше мати справу з електронними доказами.

Попри те, що сприйняття судами доказів у електронній формі, ставлення судів до їх оцінки являється доволі вибагливим. Саме тому, варто вказати на певні труднощі, що виникають при подачі електронних доказів та оцінці їх судами. У ч. 2 ст. 100 ЦПК України зазначається те, що електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом (далі – ЕЦП). Засвідчення копії електронним цифровим

підписом є обов'язком, котрий покладається на учасників справи. Наголосимо на необхідності внесення змін до ст. 100 ЦПК, яка посилається на Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 року № 852-IV, який втратив чинність у зв'язку із прийняттям Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. В останньому законі не містить такого поняття як «електронний цифровий підпис», натомість надається визначення лише тлумачення поняття «електронний підпис». Останній являє собою електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис [4]. Також цікавим є висновок, наведений в постанові Великої Палати Верховного Суду від 14 лютого 2019 у справі № 9901/43/19, де зазначено, що електронний цифровий підпис є головним реквізитом при направленні до суду електронного доказу. Відсутність ЕЦП в електронному документі не дозволяє вважати його таким, що відповідає оригіналу, а звідси, допустимим доказом [5]. Однак на практиці відео- або звукозаписи не можуть бути виражені в паперовому вигляді, тому посвідчити їх електронним підписом неможливо. Таким чином, можна зробити висновок, що такого роду докази варто подавати тільки в оригіналі.

Відповідно до ч. 7 та 8 ст. 85 ЦПК України суд за заявою учасника справи чи з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту. У разі необхідності для проведення такого огляду суд може залучити спеціаліста. Зазначимо, що використання такого огляду доказу за його місцезнаходженням можливо за умови якщо електронний доказ не був видалений з місця збереження даних, що трапляється доволі часто. Звідси породжуються сумніви щодо допустимості останнього, який, приміром, міг бути скопійований на диск або інший носій інформації, оскільки доказ може розцінюватися лише як електронна копія, а не оригінал. Приміром на практиці виникає ситуація, коли публікація у Facebook може бути видалена автором у будь-який момент, а повідомлення у Messenger, Telegram, Viber або WhatsApp можуть бути видалені одним із співрозмовників, що матиме наслідком видалення для усіх учасників чату. Зокрема, месенджер Telegram безповоротно видаляє як зміст повідомлень, так і слід його надсилання, WhatsApp видаляє лише зміст, але теж безповоротно. Схожа технологія застосовується у Viber, при цьому, технічна підтримка сервісу може надати інформацію лише про факт надсилання повідомлень чи здійснення дзвінків із зазначенням дати і часу, але не їхній зміст [6].

Так, у частині 4 ст. 100 ЦПК України йдеться про те, що учасник справи, який подає копію електронного доказу, повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу електронного доказу. Наприклад, у постанові Верховного Суду від 16 березня 2020 р. у справі № 910/1162/19 Верховний Суд погодився з оцінкою судів попередніх інстанцій про відсутність доказів того, що копії договору, видаткової накладної та електронних листів, скріншоти яких наявні в матеріалах справи, підписувалися КЕП уповноваженої на те особи. Такі обставини, на думку судів, унеможливають ідентифікацію відправника повідомлення, а зміст такого документа не є захищеним від внесення правок [7].

На сьогодні важливою залишається проблема, що стоїть високого ризику підроблення електронних доказів. Ми погоджуємось з думкою А. Каламайко про те, що необхідно враховувати недоліки електронної форми при оцінці достовірності інформації, проте недоречно розглядати інформацію в електронній формі як неприйнятну з мотивів її можливого підроблення. Підпис і печатка, якими посвідчуються «традиційні» документи, в умовах сьогодення також не можуть бути гарантією незмінності документів [8].

Прикладом до запровадження електронного судочинства став закордонний досвід. Так, наприклад, на даний час системи «Електронний суд» успішно працюють в Австралії, Швейцарії, США та багатьох інших державах світу. Саме завдяки ній можуть реалізовуватись моделі судового процесу, які забезпечують можливість проводити розгляд справ у суді без здійснення зайвих фізичних дій [10].

Саме до такої мети прагне дійти і судова влада України. Наразі, в час пандемії коронавірусу, дистанційного правосуддя є досить актуальним. Адже не дивлячись на карантинні обмеження, суди продовжують працювати, намагаючись розглянути як можна більшу кількість справ. Це відовідає Конституції України, в якій закріплено, що право особи на захист не підлягає обмеженню навіть в умовах надзвичайного чи воєнного стану [11; ст. 64]. Тому цифрові технології швидше почали проникати в усі сфери суспільного життя, включаючи і правосуддя. Стало необхідним забезпечення можливості участі сторін у засіданні суду поза межами судової установи за допомогою технічних засобів. Набула поширення практика проведення судових засідань у режимі відеоконференції.

Пандемія коронавірусу прискорила процес судової діджиталізації. В умовах карантину відбувся значний поштовх у впровадженні програми «Електронний суд», яка є підсистемою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Її запуск планувався ще за довго до пандемії, однак у процесі впровадження виникали різні перепони. І лише із впровадженням карантину ситуація вимагала швидких і ефективних дій Вищої ради правосуддя, яка частково запустила програму у сферу правосуддя.

Електронний суд – це особлива підсистема, яка дає змогу сторонам судового процесу в електронному вигляді подавати до суду документи, надсилати цим сторонам документи в електронному вигляді разом з документами в паперовому вигляді.

Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням РСУ від 26 листопада 2019 року №30, в редакції рішення РСУ від 02 березня 2018 року №17 із змінами (далі - Положення про АСДС), передбачає можливість до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи використання судами в тестовому режимі окремих інструментів електронного правосуддя, серед яких і підсистема «Електронний суд».

Наказом ДСА України від 22.12.2018 №628 «Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» запроваджено тестовий режим експлуатації підсистеми «Електронний суд» у всіх місцевих та апеляційних судах України (пілотних судах).

Отже, починаючи з 22 грудня 2018 року існує можливість прийняття місцевими та апеляційними судами заяв та інших процесуальних документів, поданих особами через підсистему «Електронний суд».

Крім того, колегія суддів також звертає увагу, що можливість використання електронних документів та організаційно-правові засади електронного документообігу також передбачені Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг».

Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», порядок електронного документообігу визначається державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності згідно з законодавством.

Таким порядком електронного документообігу, визначеним для судів у розумінні статті 9 вищезгаданого Закону, є Положення про АСДС.

Відповідно дост. 8 цього Закону юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму. Допустимість

електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму.

Згідно з ч.ч. 3, 4ст. 18 Закону України «Про електронні довірчі послуги», електронний підпис чи печатка не можуть бути визнані недійсними та позбавлені можливості розглядатися як доказ у судових справах виключно на тій підставі, що вони мають електронний вигляд або не відповідають вимогам до кваліфікованого електронного підпису чи печатки.

Кваліфікований електронний підпис має таку саму юридичну силу, як і власноручний підпис, та має презумпцію його відповідності власноручному підпису.

Тобто згадані норми Закону також передбачають визнання юридичної сили електронних документів, підписаних електронним підписом.

Пунктом 2 розділу XI Положення про АСДС передбачено, що учасники судового процесу за допомогою зареєстрованого електронного кабінету можуть надсилати копії електронних документів іншим учасникам судової справи, крім випадків, коли інший учасник не має зареєстрованого електронного кабінету, подавати позовні заяви та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, а також отримувати судові рішення та інші електронні документи.

Згідно пунктів 3-5 Положення про АСДС особи, за допомогою зареєстрованого електронного кабінету формують проекти (створюють шляхом заповнення відповідних форм, редагують, долучають), підписують та подають до суду і ОСП електронні запити, скарги, пропозиції та інші не процесуальні звернення, що стосуються діяльності таких органів, а також отримують відповідь на них.

Для формування проектів електронних документів особи використовують загальні форми, створені адміністратором або створюють власні форми засобами електронного кабінету з можливістю їх збереження в підсистемі електронного суду та повторного використання. Адміністратор може встановлювати додаткові технічні обмеження щодо форм та змісту електронних документів (щодо розміру, формату тощо).

Для проекту будь-якого електронного документу, створеного в підсистемі електронного суду на всіх стадіях його формування забезпечується конфіденційність його змісту за допомогою шифрування із використанням ЕЦП автора проекту. Осіб, допущених до інформації, що захищається, визначає автор документу. З моменту введення документу у стан "Оригінал" такий документ втрачає статус конфіденційного і перелік осіб, допущених до його змісту визначає адміністратор відповідно до вимог законодавства.

Отже, надсилання процесуальних документів в електронному вигляді передбачає використання сервісу «Електронний суд», відповідно з попередньою реєстрацією офіційної електронної адреси (Електронного кабінету) та з обов'язковим використанням власного електронного підпису.

Тобто за допомогою даної програми сторони судового процесу мають змогу сплатити судовий збір онлайн-режимі, відстежити стан і рух розгляду документа судом, скласти та надати електронне доручення, отримувати інформацію, яка пов'язана із станом розгляду справи тощо [12].

Тобто обмін електронною документацією між учасником процесу та судом є одним із найважливіших механізмів діджиталізації правосуддя. Як влучно зазначає О.Уриновська, «дана процедура обміну документацією між учасниками процесу та судом може бути використана за умов, коли:

- учасник цивільного процесу пройшов реєстрацію в системі обміну електронною документацією.

- подав до суду заявку про отримання в електронній формі електронних документів по визначеній справі.» [13; ст. 146-147].

Однак найголовнішим прогресом в розвитку судочинства є можливість сторін брати участь у судовому процесі дистанційно. Відповідно до звіту державного підприємства «Інформаційні судові системи», на вимогу судів з початку 2021 року було проведено близько 54 сеансів відеоконференцз'язку. Завдяки спеціальним системам, таким як Zoom, EasyCon тощо, стало можливим здійснення спілкування великими та малими групами на відстані. Учасники судового процесу діляться інформацією, базами даних, документацією, колегіально ухвалюють рішення. [14]

Однак на даному етапі законотворчої діяльності проводиться активна робота стосовно прийняття законопроекту, який би регламентував організацію електронного правосуддя. Головними пропозиціями даного нормативного акту є:

- подача документів лише в електронній формі;
- доступ до суду з офісу адвоката в режимі відеоконференції;
- скасування умови про обов'язкове очне засідання;
- автоматичний розподіл справ між усіма суддями по всій Україні відповідно до їх спеціалізації;
- використання будь-яких месенджерів для комунікації із судом;
- обов'язкова робота з використанням електронного кабінету [15].

Вищезазначені пропозиції мають значно полегшити та зробити зручнішою систему правосуддя в Україні. Так, наприклад, скасування територіальної підсудності дозволить зменшити випадки корупції. Адже наразі юристам ніщо не заважає вступати в таємні неправомірні домовленості із суддями, так як здебільшого в одному регіоні такі зв'язки уже є сталими. Також це дозволить значною мірою зекономити кошти, сприятиме відкритості судового процесу, зменшенню чисельності відкладених справ через неявку учасників, зекономить їх час тощо.

Ще одним досить суперечливим питанням застосування інформаційних технологій під час розгляду справ у суді є використання сервісу «Електронний суд» в суді касаційної інстанції.

Так, у відповідності до Ухвали Касаційного цивільного суду від 17.09.2019 року у справі №344/16649/16ц зазначається, що заяви подані в електронній формі через електронну пошту від імені позивача не відповідає вимогам ЦПК України щодо письмової паперової форми заяви. Клопотання, подані особою в електронній формі, без електронного цифрового підпису, не підписані особою, яка їх подає. Суд касаційної інстанції зауважує, що необхідно враховувати, що підсистема «Електронний суд» запроваджена наказом Державної судової адміністрації України від 22 грудня 2018 року №628 «Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах» в тестовому режимі у всіх місцевих та апеляційних судах України (пілотних судах).

Відповідно до статті 388 ЦПК України Верховний Суд є судом касаційної інстанції, а отже, не відноситься до тих судів, у яких запроваджено систему «Електронний суд», що свідчить про неможливість подання до суду касаційної інстанції процесуальних документів через цю систему, оскільки у Верховному Суді не запроваджена система «Електронний суд».

Аналізуючи судову практику, можна прийти до логічних висновків що в деяких випадках суди допускають порушення чинного законодавства та і їх рішення не відповідають діючій практиці ЄСПЛ. Слід зазначити, що за змістом ч. 4 ст. 10 ЦПК України суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України (далі Конвенція), та практику Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ) як джерело права.

Згідно п. 1 ст. 6 Конвенції державою гарантовано, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

ЄСПЛ при розгляді справ виходить із того, що, реалізуючи положення Конвенції необхідно уникати занадто формального ставлення до передбачених законом вимог, так як доступ до правосуддя повинен бути не лише фактичним, але і реальним. Надмірний формалізм при вирішенні питання щодо прийняття позовної заяви або скарги – є порушенням права на справедливий судовий захист.

Зокрема, у рішенні від 04 грудня 1995 року у справі «Беллет проти Франції» ЄСПЛ зазначив, що ст. 6 Конвенції містить гарантії справедливого судочинства, одним з аспектів яких є доступ до суду. Рівень доступу, наданих національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права.

Аналіз вищезазначеного питання стосовно впровадження підсистеми «Електронний суд» у діяльність судочинства дозволяє зробити висновок про недосконале програмне забезпечення, матеріальні та технічні можливості судів, потребу у підвищенні кваліфікації суддів стосовно питання діджиталізації, необізнаність учасників процесу стосовно можливостей та переваг електронного судочинства та багато інших нюансів, які необхідно вдосконалити задля здійснення ефективного судочинства в Україні, яке розвивалося б разом з розвитком суспільства.

Ще одним нововведенням, який планує впровадити українська влада, є так званий «Суд у смартфоні», метою якого є запобігання зловживань та забезпечення прозорості судової діяльності. За словами Володимира Зеленського «більша частина бюрократичних процедур перейде в онлайн-режим, що прискорить розгляд справ, мінімізує корупцію та можливість зловживання владою» [17].

Станом на сьогодні можна виділити такі характерні для судового процесу проблеми, без вирішення яких електронне правосуддя не зможе розвиватися. По-перше, проблемою виступає проблема інформаційної нерівності, яка полягає в обмеженні можливостей використання електронного правосуддя для тих категорій населення, які обмеженні в доступі до засобів комунікації. Ми вважаємо, що рішенням цієї проблеми може бути установка спеціалізованих автоматизованих пристроїв, що дозволили б повною мірою реалізувати всі можливості електронного правосуддя.

По-друге, орієнтованість на цифрову сферу все частіше викликає потребу у відмові від традиційного для нашого законодавства «паперового документа». На даний час це він є застарілою формою закріплення інформації з огляду на наявність електронного виду документа. По-третє, технічна складова – найважливіша умова коректного і ефективного функціонування електронного правосуддя. Ніхто не застрахований від можливих збоїв обладнання й хакерських атак. По-четверте, існуючою проблемою є технічна неписьменність певного відсотка населення. Для вирішення даної проблеми необхідно проведення державних, регіональних програм інформатизації, впровадження та розвиток певних освітніх стандартів в цій галузі.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про присутність безлічі різноманітних проблем, пов'язаних з використанням можливостей електронного правосуддя. Однак їх наявність обумовлюється зародженням даного інституту, вдосконалення якого законодавець тільки починає.

Висновки. Таким чином, в статті розглянуті нові електронні механізми реалізації демократичних засад української системи правосуддя відповідно до потреб сучасного суспільства. Проаналізувавши основні напрямки розвитку «Електронного правосуддя», можна зробити однозначний висновок про те, що вказана тематика займає одне з провідних місць в системі заходів по реалізації державою інформаційної функції. Подальший розвиток системи правосуддя здійснюється через призму нових інформаційних технологій, що забезпечують відкритість, прозорість і доступність для громадян нашої країни. Проблемами при цьому є недостатньо сформована нормативно-правова база для розгляду таких доказів і визначення їх достовірності.

Останнім часом все більшого поширення в цивільному процесі як доказ отримали електронні документи. Даний вид доказів використовується не так давно, проте вже зараз має певні проблеми при їх застосуванні. У статті розглядається поняття електронного документа як доказу, аналізується його юридична природа, розкривається форма подання електронної інформації в суд. А також виділяються проблеми відсутності в законодавстві України

конкретних критеріїв достовірності даних, що містяться в електронному документі, їх допустимості, його використання в взаємозв'язку з ЕЦП. Пропонуються шляхи вирішення проблем правового регулювання в даній сфері.

На жаль, чинне право не забезпечує ефективного регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі створення і використання інформаційно-комунікаційних технологій в державному управлінні. Існуючі нормативні правові акти не узгоджені між собою і регламентують лише окремі аспекти інформаційного обміну між органами державної влади, суб'єктами господарювання та громадянами.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про присутність безлічі різноманітних проблем, пов'язаних з використанням можливостей електронного правосуддя. Однак їх наявність обумовлюється зародженням даного інституту, вдосконалення якого законодавець тільки починає. Таким чином, розвиток електронних технологій є одним з пріоритетних напрямків української правової політики. Удосконалення цифрових технологій потребує і в поліпшенні електронного документообігу в судовій системі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 23.03.2021).
2. Каламайко А. Ю. Електронні засоби доказування в цивільному процесі: дис.. канд. юрид. наук. Харків, 2016. 242 с.
3. Постанова Верховного Суду від 17 березня 2020 р., судова справа № 923/566/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88244923> (дата звернення 23.03.2021).
4. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення 23.03.2021).
5. Ухвала Верховного Суду від 14 лютого 2019 р., судова справа № 9901/43/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79883385>.
6. Електронні докази - норма для українського судочинства, але є нюанси. URL: <https://vkr.ua/publication/elektronni-dokazi---norma-dlya-ukrayinskogo-sudochinstva-ale-ie-nyuansi> (дата звернення 23.03.2021).
7. Постанова Верховного Суду від 16 березня 2020 р., судова справа № 910/1162/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88244984> (дата звернення 23.03.2021).
8. Каламайко А. Ю. Місце електронних засобів доказування та окремі питання їх використання в цивільному процесі. Право та інновації. 2015. № 2(10). С. 127-132.
9. «Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации» от 24.07.2002 N 95-ФЗ (ред. от 08.12.2020)
10. Електронний суд – сучасний стан та шляхи вдосконалення. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12752/1/Brincev_296-326.pdf (дата звернення 24.03.2021).
11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
12. Проблеми адміністративно-правового забезпечення електронного суду в Україні в умовах пандемії COVID-19 / С. Ю. Обрусна, І. В. Іванова, В. С. Чубань. – 2020. – №4. – С. 196–199.
13. Угриновська О. Електронний документообіг у цивільному процесі України / О. Угриновська / *Вісник Львівського університету*. – 2017. – Вип. 64. – С. 144–150.
14. Відеоконференцз'язок як один з елементів «електронного правосуддя». URL: <https://ics.gov.ua/ics/news/novyny/931606/>.
15. Суддя Верховного Суду заявив про підготовку законопроекту про дистанційне правосуддя. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/164561-suddya-verkhovnogo-sudu-zayaviv-pro-pidgotovku-zakonoproektu-pro-distantsiynе-pravosuddya>.
16. Постанова від 06.08.2020 № 160/1841/19 Верховний Суд. Касаційний адміністративний суд. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/90846939>.
17. Зеленський анонсував «суд у смартфоні» URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3199503-zelenskij-anonsuvav-sud-u-smartfoni.html>.